

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

JESENSKI ROK

TEORIJA IN ZGODOVINA DRAME IN GLEDALIŠČE

NAVODILA ZA REŠEVANJE

Četrtek, 8. september 2005

SPLOŠNA MATURA

1. Npr. Jerman izgubi Anko, županovo hčer, ki jo ima rad; s Kalandrom snuje shod, odločen, da bo izobrazil nevedno ljudstvo, da si bo moglo samo pisati sodbo; tudi po volitvah ostane zvest svojemu prepričanju; zaradi priprav na shod pride v šolo šele sredi srečanja z župnikom, predstavnikom novoizvoljene oblasti.
3 točke
2. Npr.: v tej dramski situaciji, ki sklepa 2. akt, se zaostri spor med Jermanom in župnikom, protagonistoma Hlapcev; Jerman noče moliti zapovedanih »molitevc«, ki tudi od učiteljev zahtevajo upogljivost, ubogljivost, hlapčevanje novi oblasti; razen Lojzke se vsi postavijo na župnikovo stran; župnik ga poskuša ustaviti, nazadnje tako, da zlorabi njegovo ljubezen do bolne matere, toda Jerman odreagira zelo burno, hamletovsko prenagljeno; župnik tako izve, da mu bo trd in neprijeten nasprotnik, da ga bo treba ustaviti ...
3 točke
3. Npr. Jerman govori kakor župnik konotativen jezik, poln podob, ker hoče pokazati, da tudi retorično lahko parira nasprotniku, parafrazira ga in ironizira hkrati, saj dobro pozna ukazane *molitevce*, uprl se bo zahtevam, ki ponižujejo, ne dovolijo svobode, pohlapčujejo, uprl se bo frazam, votlim besedam in votlim ljudem.
2 točki
4. Npr.:
A Jermanovo ponavljanje glagola zahtevati je retorični klimaks, opazimo ironiziranje veljavnih fraz in parol, ironični deminutiv za nenačelnost in klerikalizem; vse pa hoče biti kritično smešenje hlapcev, ki radovoljno hlapčujejo, poklekajo pred gospodarja, ki ostaja vzvišen in neusmiljen;
B ??? Komarjeva replika kaže svetopisemsko dikcijo; njegov odmev je učiteljica Minka, ki je brez hrbtnice in ponosa in časti; Geni je previdnejša, pokončnejša, Jerman ji je tovariš; župnik svojo repliko razširi z nevarno 1. os. množine (rekli so mi), in z njo hoče pokazati, da se mnogim in močnejšim eden ne more upirati ...
2 točki
5. Npr. besedilo je dvojno, fiktivni sedanjik, polilog itd.
2 točki
6. NE, ker je to preduprizoritveno besedilo.
1 točka
7. Direktno, eksplicitno označevanje navzočega lika. (1)
1 točka
8. V Jermanovi izbi, v 3. aktu. Župnik je prišel na pogovor s svojim nasprotnikom, da bi ga spametoval, prepričal, odvrnil od nameravanega dejanja, ki bi bilo lahko tudi zanj nevarno, če bi uspelo.
(1 + 1)
2 točki
9. Npr. Jermanov shod ne bo uspel. Premeščen bo na Goličavo. Tja bo odšel z Lojzko, v »novo življenje«. Poražen bo. Nadaljnjo akcijo in nekaj več antikristov bo prepustil Kalandru, vendar mu bo župnik priznal, da bi tudi sam ravnal enako.
2 točki
10. Poimenovanje likov.
1 točka

11. Da, npr. oblastiželjnost, hlapčevstvo, klerikalizem, omejevanje osebne svobode, korupcija, drama razuma in srca, nadosebna in osebna drama.

1 točka

12. Npr. župnik je taktik, neposreden, oblastiželen, trd, neizprosen, odločen, dober retorik, ve, kaj hoče, ve veliko o Jermanu, grozi, je pilatovski, zahteva, ne prosi; Jerman noče zatajiti poguma in razuma, je siromašen, pokončen, ponosen, neupogljiv, neubogljiv, uporen, načelen, odločen, neustrašen, moški, poštenjak, intelektualec, srčen, noče biti hlapec, boji se trpljenja, veseljak ni, jastreb se ne bo spremenil v goloba, ve, kaj hoče, kaj bo storil: iz hlapcev bo poskušal napraviti ljudi, pa če le enemu odveže roke in pamet, bo dovolj plačila, pravi.

2 točki

13. Srce, revolucionarne ideje → Jerman »iz hlapcev napraviti ljudi« → ljudstvo.

3 točke

14. D

1 točka

15. Npr.:

- A Do matere: ljubi jo, spoštuje, noče je prizadeti, boli ga, da ga ne razume.
 B Do svobode: poleg pravice in poštenja je njegova osrednja vrednota, ne mara hlapcev, hoče pokončne ljudi, raje ima delavce kot kmete, zaveda pa se, da je na vsaki njivi nekaj plevela.
 C Do poklica: starši mu jemljejo otroke, domnevamo lahko, da tudi otrokom odpira pamet, devetkrat zaklenjeno.
 D Do besed: išče pravo besedo, ki naj bi iz srca spregovorila srcu, želi je od matere, pa tudi od župnika, ki mu jo končno tudi da s priznanjem, da bi storil prav tako, on, nevredni služabnik božji.
 E Do ljubezni: Jerman je Romeo, zelo rad bi bil srečen z Anko, a ga zavrne, osrečilo bi ga spametovanje ljudi in materino razumevanje; razočaran je, zapušča ga dekle, ker je preresen, ljubi mater, vzljubil bo žensko in odšel z njo v novo življenje, v radovoljno suženjstvo, ob umirajoči materi govori iz srca. Na koncu govori o ljubezni do matere, ženske, žene, govori o srcu, brez katerega ni mogoče živeti.

5 točk

16. DRAMA	Hlapci
KNJIŽNA IZDAJA	v knjigi so izšli leta 1910
PRVA UPRIZORITEV	Hlapci so nastali na Dunaju in v Sarajevu, v letih 1908/09 uprizorjeni so bili po Cankarjevi smrti leta 1919 v Trstu, režiser Skrbinšek, nato v Zagrebu leta 1919 v Gavellovi režiji in šele nazadnje 11. decembra 1919 v Ljubljani v Šestovi režiji, ko je župnika študiral Borštnik, a je prej umrl, Kalander je bil Danilo, Lojzka Šaričeva, Jerman Jozo Martinčević (18 ponovitev)
DRAMSKA VRSTA	politično-etična drama
OSREDNJI LIK	Jerman

4 točke

17. Linhartov Matiček.

1 točka

18. Npr. bolj taktično, razumno, odločno ipd.

1 točka

19. Npr. Maks Krnec, propadli študent v Kralju na Betajnovi: skuša se upreti tiranu, betajnovskemu kralju Kantorju, a ga ta pobije; Julijan Ščuka, žurnalist v Blagru, noče se več udinjati Grozdu in njegovi kliki, ampak se jim upre in se pridruži anarhistom.
- (1 + 1 + 1 + 1)**
4 točke
20. Sintetična.
- 1 točka**
21. Trg – šolska zbornica – domača izba – gostilna – domača izba; to so odprti in zaprti prostori, zasebni in javni, kažejo Jermanovo osebno in družbeno dramo (*točkovanje: 1 točko za vse ali nič, 2 točki za pojasnilo simbolike*).
- 3 točke**
22. A Shakespearov Hamlet, igralcem;
B to je moto drame;
C monološka replika.
- (2 + 1 + 1)**
4 točke
23. Npr. oba sta intelektualca, ki bi rada spremenila svet in iz njega odpravila korupcijo, oba sta poražena, oba družijo poseben odnos do matere, oba imata močnega nasprotnika, oba sta odlična besedovalca, oba delujeta legitimno, idejno, oba doživita poraz na čustvenem področju itd.
- 2 točki**
24. Danski kraljevič Hamlet naj bi izpolnil maščevalne želje očetovega duha, trpeče »umišljenine«, ubil strica, mater pa prepustil »trnovju, ki v njenih prsah rase«; toda ker misel za tega intelektualnega protestanta še niso dokazi, saj pravi, da ne ve »za zdi se«, ker jih je slišal le v »očeh duha«, okleva, čaka; tragična ironija je, da ga prav »žlahтна« misel »postrahopeti«; kopicji dokaze, pridobiva na času, toda usodne odločitve in dejanja ne zmore; posledica pa so tragične žrtve.
Navodilo za ocenjevanje: 11, 10 = 5; 9, 8 = 4; 7, 6 = 3; 5, 4 = 2; 3, 2 = 1; 1, 0 = 0 točk.
- 5 točk**
25. Npr. Prešerna ali Cankarja ali njegovo nedokončano zgodovino ali ...
- 1 točka**
26. Igralca, gledalca, osvetljeni prostor.
- 3 točke**
27. Shakespearovo (renesančno) gledališče se že zapira, oder je s portalom in stebri ločen od prostora za gledalce, ki stojijo spredaj, nad odrom je balkon, poslikana platna so zadaj s perspektivo, zvočni učinki, osvetljava je dnevna in s svečami, zato je potreben poseben gledališki poklic: prižigalec sveč, igrajo tudi ženske.
Cankarjevo (realistično/symbolistično) gledališče ima škatlasto obliko, realističen slog igre, scenografijo, že plin (od leta 1822 dalje) in elektriko (od leta 1846 dalje), svetlobno ločenje dvorane in odra (Wagner, leta 1875), pogled na gledališko umetnino kot celovito delo, zlitje različnih izraznih sredstev (Wagner), a še stilizacije, tabloji, nastopi režiser, igralec pridobiva pomen, praktikabli, igralne ravni, premična panorama idr.
- (2 + 2)**
4 točke

28. Lessing, Hamburška dramaturgija.

2 točki

29. B. Lukan.

1 točka

30. Npr. izbrati in pripraviti dramsko besedilo, ga razčleniti, poskrbeti za besedilni del gledališkega lista.

2 točki

31. Tone Partljič.

1 točka

Skupaj 70 točk